

KRAFTTAG mot byggkrisen

Byggnadskrisen, som vi nu genomgå, torde vara det allvarligaste och mest svåröverblickade av alla de sociala och ekonomiska problem, som för närvarande kräva sin lösning. Hur betydelsefullt detta problem är framgår inte minst därav, att c:a 900,000 personer ha sin försörjning direkt eller indirekt genom byggnadsindustrien. Under 1939 var byggnadsverksamheten den största, som någonsin förekommit i vårt land. Nu ligger den praktiskt taget helt nere. De senaste siffrorna från Stockholms statistiska kontor tala därvid sitt tydliga språk. Under januari—augusti 1939 beviljades byggnadsföretag med 25,295 lägenheter, medan under samma tid i år antalet uppgår till endast 3,414. Härvidlag är att märka, att nedgången blir allt mer accentuerad för varje månad som går. Under augusti i år beviljades alltså endast 63 byggen med sammanlagt 181 eldstäder, medan samma siffror för augusti 1939 voro resp. 937 och 2,603. Man är alltså praktiskt taget redan nere vid den fullständiga stagnationen.

Att denna utveckling icke kan få fortgå måste ligga i öppen dag. Det allmänna måste i detta fall träda reglerande emellan och i främsta hand inrikta sig på, att genom olika åtgärder få i gång den privata byggnadsverksamheten. Det är ju helt enkelt otroligt, att behovet av nya lägenheter så med ens skulle ha kunnat upphöra, då produktionen i Stockholm 1939 utgjorde 31,369 nya eldstäder, 1938 23,100 och de båda närmast föregående åren höll sig omkring 18,000. En så katastrofal nedgång som nu kunde icke förmärkas vid krigsutbrottet 1914. Ser man på siffrorna då, tillkom under 1913 10,221 eldstäder i Stockholm. 1914 tillkommo 7,944 och de tre närmast följande åren höll sig produktionen i respektive 4,347, 3,407 och 4,817 eldstäder. Först 1918 kom den stora nedgången till 1,768. Men icke ens den siffra är jämförelsevis så låg, som den absoluta nollpunkt i fråga om bostadsproduktionen, som vi nu närma oss.

Att vi gå till mötes en ny bostadsnöd än mer accentuerad än den vi upplevde åren 1917—22 är icke endast ett antagande utan fullkomligt tvärsäkert, som stadsarkitekten i Göteborg, Uno Ahrén, nyligen framhållit. Endast kraftåtgärder från statsmakternas sida kan förhindra den hotande faran. Vem minns icke från tiden efter förra kriget de bedrövliga inkvarteringsförhållandena i provisoriska bostäder, vilka i synnerhet drabbade de barnrika familjerna. Under tider med bristande tillgång på lägen-

heter är det nämligen i första hand familjer med många barn, som ha svårt att få hyra i de vanliga hyreshusen. Detta gör ju den sociala vådan av en bostadsbrist så mycket svårare. Därtill kommer en allmän hyresstegring med åtföljande inflation. Redan nu ligga ju hyrorna i våra städer, särskilt i Stockholm, så högt att en ytterligare hyreshöjning måste innebära en avsevärd sänkning av levnadsstandarderna.

Det kan visserligen sägas, att bostadsreserven i Stockholm nu ökats sedan oktober i fjol. Då uppgick denna dock till ett minimum eller cirka 1,5 procent av totala antalet lägenheter. Det är diverse tillfälligheter, som medverka till att antalet hyreslediga lägenheter nu ökat. En av dessa är de många inkallelsena, vilka medfört att åtskilliga hem tillfälligt blivit upplösta i avvaktan på familjeförsörjarens återkomst till det normala arbetet. Annars är exempelvis icke befolkningstendensen i Stockholm sådan, att man skulle behöva befara en nedgång i efterfrågan på lägenheter. Utflyttningen från staden översteg under juni—augusti med 355 personer inflyttningen, men samtidigt var nativitetsöverskottet 1,421 — befolkningssiffran synes alltså i år komma att bli ungefär konstant. Nativitetsöverskottet 1939 utgjorde endast c:a 900. Samtidigt har en stark tendens till ökningen i antalet äktenskap gjort sig gällande. Trots att 1939 alla giftermålsrekord i Sverige slogos med sammanlagt 60,147 vigslar, visar tendensen alltjämt på en ökning. I Stockholm sammanvigdes sålunda under januari—augusti i år 4,992 äkta par medan antalet motsvarande period i fjol utgjorde 4,307. Man måste räkna med, att minst hälften av alla dessa nygifta tidigare icke bebott egen lägenhet utan i och för giftermålet söka sig sådan. De närmaste åren äro de giftasvuxna åldrarnas andel av befolkningen i så stor proportionell övervikt, att hushållsbyggnaden kommer att förbli exceptionellt stor.

Av dessa siffror framgår, att det icke är minskad efterfrågan, som kunnat orsaka krisen. Denna har, som tidigare påpekats, sin grund huvudsakligen i det höga ränteläget. Då räntan sprungit upp från omkring $2\frac{3}{4}$ procent till $5\frac{1}{2}$ och ända upp till 7 procent för mindre kapitalstarka byggare, har byggnadsproduktionen med ett slag förlamats. En höjning av ränteläget med endast 1 procent medför en ökning av omkostnaderna för en bostadsfastighet med cirka 13 procent. För närvarande räknas vi-

(Forts. å sid. 417.)

varandra. Utseendet på den färdiga takstolen framgår av fig 12.

Fig. 13 visar en svetsad statorstomme för större trefasgenerator under arbete vid Aseas verkstäder.

Statorstommar utsätts icke för dynamiska eller större statiska belastningar, varför dylika kunna svetsas med obelagda elektroder.

Som exempel på viktninskning erhållen genom svetsning kan framhållas att statorn till en av tre-

fasgeneratorerna för Vargöns kraftverk har en diam. av 11,4 m och en höjd av 1,9 m. Den svetsades av 16 och 30 mm tjock plåt. En motsvarande *gjuten* statorstomme skulle blivit 80 % tyngre. Arbetstiden för svetsat utförande är icke längre än tillverkningstiden för gjutmodellen.

Fig. 14 visar ett svetsat centrum för större trefasmotor, och slutligen visas i fig. 15 det svetsade armkorset för bärlager till vertikal trefasgenerator under arbete.